

Bokrapport: **Martin Accad "Sacred Misinterpretation – Reaching across the Christian-Muslim Divide"**

Martin Accad är en arabisk teolog verksam vid Arab Baptist Theological Seminary. Han är även professor i Islamiska studier vid Fuller Theological Seminary. Han har publicerat en rad artiklar och fungerat som redaktör av bokutgivningar men Sacred Misinterpretation är den första boken med Accad som ensam författare. Accad har ett stort engagemang för brobyggande och fred i mötet mellan den arabiska och den västerländska kulturen och i mötet mellan Islam och kristen tro. Han är välkänd för sitt kerygmatiska förhållningssätt till mission och evangelisation.

I sin bok Sacred Misinterpretation vill Accad adressera en del av de klassiska stridsfrågorna mellan kristen tro och Islam. Hans mål är att uppmuntra till dialog och förståelse mellan kristna och muslimer. Många gånger hamnar det interreligiösa samtalet antingen i ett liberalt relativiserande eller ett fortsatt upprepanande av de ömsesidiga missuppfattningar som har präglad mötet mellan Kristendomen och Islam genom historien. Själv har Accad en evangelikal utgångspunkt vilket präglar boken och dess innehåll. Accad menar att religiös och teologisk dialog är underskattat i arbetet med att lösa globala och lokala konflikter.

Enligt Accad är religion en självklar del av alla människors tillvaro men det finns inget religiöst system som äger Gud. Gud står över alla religioner. Det innebär inte att alla religioner är lika sanna eller att alla vägar bär till Gud men att den absoluta sanningen endast finns hos Gud och att alla religiösa system är en blandning mellan gudomligt, mänskligt och demoniskt. Alla religioner har sina brister. Enligt Accad var det precis så Jesus förhöll sig till religion. Även om han fullt ut var en jude riktade han vass kritik mot sin tids religion och dess ledare. Jesus vände upp och ned på flera centrala element i religionsutövningen och riktade sitt nådesbudskap till samhällets mest marginaliserade grupper. I Jesus förkunnelse blev det tydligt att relationen till honom som person är mer avgörande än religiösa handlingar eller livsföring. Guds rike kom med Jesus och han presenterade sig själv som den enda vägen till Fadern. Accad menar att det är en ofrånkomlig evangelikal ståndpunkt att det bara är hos Jesus som frälsningen finns och inte i någon religion. Samtidigt är religionen en ofrånkomlig del av livet – även för efterföljare till Jesus. När man försöker att helt ta avstånd från sin religiösa bakgrund leder det ofta till att den blir ersatt av en ny religion eller ideologi. Accad menar vidare att det är Jesus och hans rike som ska vara kyrkans budskap – inte kristendomen.

I Accads förståelse av religion blir Karl Barth viktig. Han hänvisar gärna till en artikel av Barth med titeln "The Revelation of God as the Abolition of Religion" där Barth bland annat skriver: "We

begin by stating that religion is unbelief. It is a concern, indeed, we must say that it is the one great concern, of godless man.”¹ Accad värjer sig inte för att ta upp de negativa aspekterna av religion. Även om religioner är en ofrånkomlig del av tillvaron kan de ofta leda människor fel och hindra människor från att upptäcka Gud i Jesus Kristus.

Accad vänder sig mot tendenser att ”essentialisera” religion i allmänhet och Islam i synnerhet. Ett essentialiserande av Islam kan ta flera olika uttryck. Vissa muslimska ledare avfärdar våldsbejakande salafister som bedragare som i själva verket inte är muslimer. Då menar man att detta inte är det sanna Islam. Å andra sidan är det vanligt att salafister menar att de i själva verket är det sanna uttrycket för Islam och att andra som bekänner sig som muslimer i själva verket är avfallingar. Även bland evangelikaler är det vanligt att essentialisera muslimer vilket enligt Accad endast skapar stereotyper och blir ett hinder för vänskap, fred och samtal om Jesus. Även om Accad vänder sig mot dessa förenklade bilder ger han extra mycket utrymme åt samtal med muslimska företrädare som står för en fredlig inriktning av Islam.

I inledningen av sin bok presenterar Accad sitt kerygmatiska förhållningssätt som en stor del av hans författarskap och arbete som teolog är uttryck för. Accad har skapat en modell för att beskriva fem olika förhållningssätt till Islam där det kerygmatiska är ett av dessa. 1) Det synkretistiska förhållningssättet som försöker relativisera skillnaderna mellan kristen tro och Islam för att förena det bästa från båda. 2) Det existentiella förhållningssättet som inte fokuserar på de andliga eller religiösa aspekterna utan på hur människor av olika tro kan bygga ett bättre samhälle. 3) Det kerygmatiska förhållningssättet som innebär att förkunna ett ”suprareligiöst” evangelium om Jesus och hans rike. 4) Det apologetiska förhållningssättet som bygger på diskussion och debatt för att bevisa den kristna trons sanning och påvisa felaktigheterna i Islam. 5) Ett polemiskt förhållningssätt som anammar en krigslik strategi att på alla sätt attackera Islam.

Accad har inget intresse av att attackera Islam. Han vill skapa förutsättningar för dialog med syftet att hitta gemensamma utgångspunkter i Koranen och Bibeln för att kunna samtala om Jesus. Målet är inte att människor ska konvertera från Islam till Kristendomen men att de ska få upptäcka och börja följa Jesus. Han förespråkar även en *suprainstitutionell* ecklesiologi. Han menar att församlingen – ecklesia – formas av ”Christ centeredness” och Andens närvaro och inte definieras av form och struktur. Den typen av gemenskaper kan uppstå i olika religiösa kontexter – kristna som muslimska.

I sitt andra kapitel som handlar om hermeneutik och dialog adresserar Accad en del av de typiska missuppfattningarna i mötet mellan kristna och muslimer. En av de viktiga tankegångarna är skillnaderna mellan muslimsk och kristen hermeneutik. Bland muslimer är det otänkbart med en texttolkning som inte utgår från den muslimska traditionen som auktoritär uttolkare. Bland kristna i

¹ Accad 2019, 10-11.

allmänhet och evangelikaler i synnerhet är den litterära kontexten helt avgörande för tolkningen. Det är när kristna och muslimer tolkar varandras skrifter utifrån sina egna tolkningsprinciper som missuppfattningar och illegitima tolkningar uppstår. Alltså när muslimer tolkar Bibeln utifrån den muslimska tolkningstraditionen eller när kristna tolkar Koranen utifrån den litterära kontexten. Accad vill bearbeta en del av de läsningar som har uppstått genom att gå i dialog med den muslimska tolkningstraditionen i sin tolkning av Koranen och genom att utmana muslimer att tolka bibeltexter utifrån sin litterära kontext. Kapitel tre till nio i boken är ett uttryck för just detta där Accad utifrån detta förhållningssätt bearbetar de mest centrala läsningarna i dialogen mellan kristna och muslimer.

I kapitel tre behandlar Accad förståelsen av Guds identitet i kristen tro och Islam. Han ägnar särskild uppmärksamhet åt två texter från Koranens femte sura som oftast har förståtts som att de på ett kraftfullt sätt förnekar treenigheten. Enligt Accad använde tidiga muslimska exegeter dessa verser som ett närmande till kristen tro. Verserna blev ett muslimskt försök att rentvå Jesus från anklagelsen om hädelse. Accad menar vidare att Koranen aldrig tar avstånd från treenigheten utan snarare någon form av "triteism" som aldrig har varit en accepterad gudsbild inom kristen teologi. Det är många som utifrån ett systematiskt förhållningssätt börjar med frågan om Guds enhet i samtalet mellan kristna och muslimer. Accad menar att Jesus är en bättre utgångspunkt. Koranen är väldigt tydlig med att Jesus lär människor rätt om Gud. I dialogen om treenigheten utmanar Accad både kristna och muslimer. Muslimska teologer behöver erkänna att Koranen aldrig tar avstånd från treenigheten. Kristna teologer behöver hitta ett bättre språk för att tala om treenigheten som är relevant för både kristna och muslimer i vår tid. Accad tycker att man helt ska undvika att tala om Gud och Allah som olika gudar i olika religioner. Han föredrar att tala om olika förståelser av Gud. Allah är varken mer eller mindre än det arabiska ordet för Gud.

I kapitel fyra diskuterar Accad vem Jesus inte är enligt muslimer och i kapitel fem vem Jesus är enligt muslimer. Accad driver en tydlig tes att Islam växte fram i dialog och kontrast med judisk och kristen tro och möjligen i mötet med kristna grupper som förespråkade någon form av avvikande syn på treenigheten och på kristologin. Bland muslimska teologer används ofta Jesus mänsklighet som ett bevis mot hans gudomlighet. Detta är enligt Accad ytterligare ett tecken att det var i kontrast med heterodox kristologi som islam växte fram. Accad diskuterar även Koranens förnekande av att Jesus dog på korset. Han hittar aldrig någon lösning på frågan men presenterar en hypotes kring varför den har blivit så viktig. Accad menar att det troligen inte var historiciteten i Jesus död på korset som drivit muslimska exegeter att uttrycka sig som de har gjort utan snarare de soteriologiska implikationer som kristna gett korset. Enligt Accad finns det ingenting som Koranen positivt bekräftar angående Jesus som inte kristna kan hålla med om. När Koranen förnekar något angående Jesus verkar

det vara någon form av kristen teologisk förståelse av Jesus som förnekas och inte en faktisk läsning av evangelierna.

Kapitel sex, sju, åtta och nio har det gemensamma temat av muslimska läsningar av Bibeln. I kapitel sex behandlar Accad muslimska strategier i mötet med Bibeln. I kapitel sju behandlas den vanliga muslimska föreställningen om att den bibeltext vi har att tillgå idag är förvrängd. I kapitel åtta bemöter Accad en Mohammed-centrisk läsning av Bibeln och hela kapitel nio ägnas åt föreställningen att hjälparen i Johannesevangeliet skulle vara en profetisk förutsägelse för profeten Mohammed. En viktig del av Accads resonemang är att man vid islams framväxt inte hade tillgång till Bibeln eller ens de fyra evangelierna. Det finns inga bevarade arabiska handskrifter av Bibeln från den tiden och när Koranen talar om evangeliet är det alltid i singular. Det finns ingenting som tyder på att Koranens författare ens visste att det fanns fyra evangelier.

Angående den vanliga muslimska övertygelsen att Bibeln skulle vara förvrängd menar Accad att kristna responderar på ett av två olika sätt. Antingen genom att apologetiskt debattera för Bibelns tillförlighet. Detta menar Accad ofta är fruktlöst i offentliga debatter men kan ha sin plats i mötet med genuint nyfikna individer eller grupper av människor. Den andra reaktionen är att polemiskt attackera Koranen. Detta är något som Accad tror ännu mindre på. Han menar att det bara leder till ytterligare konflikt mellan kristna och muslimer. Accads eget förhållningssätt är i stället att närmare undersöka den muslimska tolkningstraditionen och vad man där har sagt om Bibelns förvrängning. Han visar att muslimska exegeter fram till 1000-talet aldrig hävdade att själva bibeltexten var förvrängd. Däremot finns det kritik mot en i muslimska ögon förvrängd kristen tolkning av Bibeln. Efter 1000-talet blir det bland muslimska exegeter vanligare att tala om en förvrängning av själva bibeltexten. Accad utmanar nutida muslimska teologer att anamma den mer positiva inställningen till Bibeln som återfinns hos de tidiga exegeterna.

Enligt Accad utgår alldeles för mycket i den muslimska förståelsen av Mohammed från haditherna som enligt de flesta nutida historiker är nästan helt otillförlitliga. Koranen kom till betydligt tidigare och är en tillförlitligare källa för att bilda sig en uppfattning av den historiske Mohammed. Utifrån ett sådant förhållningssätt får man konstatera att det är mycket man inte kan veta om Mohammed. Accad konstaterar dock att Islam i sin linda inte var alls lika centrerad kring Mohammed som den tidiga kristna rörelsen var kring Jesus. Islam har troligen blivit mer centrerad kring Mohammed i polemik med kristendomen. Enligt Accad finns det inget utrymme i kristen teologi att förstå Mohammed som profet. I NT blir det tydligt att Jesus är den slutliga uppenbarelse från Gud. Däremot innebär inte det att man bör tala illa om Mohammed. Accad ger utrymme för synen att Mohammed kan ha varit något slags sändebud med ett budskap för att mana arabiska stammar till omvändelse till den ende Guden.

I det tionde och sista kapitlet behandlar Accad de två faserna i Mohammeds liv utifrån tiden i Mecka och tiden i Medina. Koranen är inte kronologiskt uppdelad men när man undersöker texterna närmare upptäcker man att de delar som kom till under tiden i Mecka, då Mohammed och hans efterföljare var i minoritet, är fredligt inriktade och har en positiv inställning till kristna och judar. Å andra sidan de delar som kom till under tiden i Medina innehåller många uppmaningar till våld och en generellt sett negativ inställning till kristna och judar. Enligt Accad har olika muslimer, både genom historien och idag, betonat antingen det ena eller det andra. Accad argumenterar för ett tydligt definerat ”Mecka-Islam”. I ett sådant synsätt är de delar av Koranen som uppenbarades i Mecka av universell betydelse medan de delar av Koranen som uppenbarades i Medina är begränsade till den tiden och kontexten.

Accad resonerar vidare hur man skulle kunna se Mohammed som en slags bro till Jesus. Utifrån ett sådant positivt synsätt på Mohammed har hans budskap hjälpt människor att omvända sig till den enda Guden och en judisk-kristen världsbild och förberett dem för att kunna ta emot frälsning genom Jesus.

Accads bok är intressant, kreativ och läsvärd. Ett av de viktigaste bidragen som Accad ger är utan tvekan hans kerygmatiska perspektiv. Framför allt låter det evangeliet om Jesus vara i centrum och relativiserar religionens soteriologiska roll i människors liv. Det får konsekvenser på en rad områden. I det kerygmatiska mötet mellan kristna och muslimer handlar det inte längre om vem som har rätt eller fel. Den eviga religionskonflikten mellan Islam och Kristendomen utmanas och i stället uppmantrar Accad till samtal och dialog. Men det är inte en innehållslös dialog som relativiserar skillnader och sanningsanspråk. Det är en dialog med syftet att hjälpa människor att upptäcka vem Jesus är. Accads kerygmatiska perspektiv får tydliga missiologiska implikationer. Den kristna tron är, precis som Islam, till sin natur missionerande. Men vad innebär egentligen missionsuppdraget i mötet med muslimer? Traditionellt har det förstått som att hjälpa människor att lämna Islam för att bli en del av Kristendomen – alltså att konvertera. I det kerygmatiska perspektivet finns det inget egenvärde i konvertering. Ur ett evangeliskt perspektiv är det fullt möjligt för människor att byta från den ena religionen till den andra utan att ha blivit lärjungar till Jesus. Accad menar att vi i stället borde hjälpa människor att i sin kontext upptäcka och följa Jesus.

Min största invändning mot Accads bok är att den är så otillgänglig. Jag undrar för vem den är skriven. Den är utan tvekan den mest avancerade bok jag har läst på det aktuella temat. Accad är oerhört kunnig i bibelteologi, systematisk teologi, evangelikal teologi, korantolkning och muslimsk teologi, och han har verkligen fyllt den här boken med sin kunskap. I varje kapitel har han långa utläggningar där han för dialog med muslimska exegeter genom historien och hur de har behandlat

den aktuella frågan. Det är tydligt att målgruppen för boken är en begränsad skara människor. Det tycker jag är lite olyckligt. Accads ambition är att stimulera samtalet mellan kristna och muslimer. Frågan är vilken effekt den här boken får med tanke på dess otillgänglighet. Det kerymatiska förhållningssättet är kreativt och välbehövligt i vår tid och borde göras tillgänglig för fler.

Den del av Accads resonemang som jag har svårast för är det avslutande kapitlet där han argumenterar för ett "Mecka-betonat" Islam. Jag förstår att hans ambition är att uppmuntra fredliga strömningar inom Islam. Samtidigt, är inte hans resonemang uttryck för en typ av essentialiserande av Islam, som han själv vänder sig emot? När man uttalar sig om vad Islam verkligen är eller verkligen borde vara förutsätter det en kärna eller essens. Här blir Accad lite motsägelsefull. I inledningen av boken skriver Accad att vi behöver samtala med verkliga muslimer och vad de faktiskt tror inte en konstruerad bild av Islam. Det finns en muslimsk teolog som förespråkade den typen av "Mecka-betonat" Islam som Accad bygger ett case för: den numera avlidne sudanesiske teologen Mahmud Muhammad Taha. Han avrättades för avfall från Islam och hans tankegångar har ett mycket litet stöd. När Accad diskuterar hermeneutik menar han att det är viktigt att inte göra tolkningar av Koranen som muslimer över lag anser är illegitima. Frågan är om det inte är just det han gör här?

Källförteckning

Accad, Martin. 2019. *Sacred Misinterpretation: Reaching across the Christian-Muslim Divide*.
Grand Rapids: Eerdmans Publishing.